

Subject Area
Graphic Design

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 99
PP: 2041-2048

Arrival
01 May 2022

Published
30 June 2022

Article ID Number
62749

Article Serial Number
18

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/sssj.62749>

How to Cite This Article
Kum, Ö. (2022).

“Barthes’in Göstergelimsel Yöntemi İle Geray Genç’ın Kitap Kapağı Tasarımlarının İncelemesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:99; pp:2041-2048

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Barthes’in Göstergelimsel Yöntemi İle Geray Genç’ın Kitap Kapağı Tasarımlarının İncelemesi

An Analysis Of Geray Genç's Book Cover Designs With Barthes' Semiotic Method

Özlem KUM¹

¹ Öğr. Gör. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Tokat, Türkiye

ÖZET

Göstergebilim göstergelerin analiz edilerek tüm faktörlerin sistematik olarak anlamlandırıldığı bir bilim dalıdır. Ferdinand de Saussure'nin dilbilim kuramının takipçisi Roland Barthes'in teorisi rastgele öğelerden yüksek sanat eserlerine kadar bir çok yapıtı göstergebilim alanına dahil etmiştir. Barthes'in teorisiyle anlamlandırma, işleyiş yapısını çözmeye ve gösterge analiz yöntemleri ortaya çıkmıştır. Yöntem doğrudan söylenenle dolaylı yoldan söyleneni açığa çıkartmaya odaklanmıştır. Bu yöntem, anlamlandırma ve anlama süreçleriyle beraber ana temanın yanı sıra gizli anlatıların da açığa çıkarılmasına olanak tanımaktadır. Makalede Geray Genç'in 10 adet kitap kapağı tasarımı göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenerek örnek bir çalışma sunulması amaçlanmıştır. Makalede Geray Genç'in tasarladığı kitap kapakları ile ilgili teorik bilgilerin elde edilmesi için literatür taraması, belirlenen “Yalnızlık Kederi, Ulusların Düşüşü, Yüzlerin ötesini gören adam, Bayan Ming'in Hiç Olmayan 10 Çocuğu, Yaz Yalanları, Dağın Sesi, Gerçekler Kırıldı, İtiraf, Bir, İstanbul 2009” adlı kitapların kapak tasarımlarındaki göstergeleri çözümlenmek için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan Barthes'in göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bahse konu kapak tasarımları Barthes'in “Gösterge”, “Gösteren”, “Gösterilen” den oluşan çözümleme yöntemi ile çözümlenmiştir. Roland Barthes'in kuramına dayanan yöntemle yapılan çözümlemede Genç'in, içerikle imgelemleri harmanlayarak yaptığı tasarımlarda fikirlerle ve olgulara özenli bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. İfade edenle ifade edilenler arasındaki nesnel seçicilik tasarımlara aktararak tasarımsal kurguda içerikle bağ kuran paradigmalara yer vermiştir. Tasarım pratiği iletişimi keşfetmeye odaklı olan Genç'in tasarımlarında anlamlandırma konusunda özel çaba sergilediği, soyut kavramları kullandığı ve sıklıkla gönderme, atıflara başvurduğu görülmüştür. Yapılan çözümlemede kapak tasarımlarındaki göstergelerin yananlam ve düz anlam ilişkisi kurduğu, ortak göstergeler arasında yaratılan ortak bellekte dizge ve dizimsel bağlantı açısından yalnızlık tercih edildiği ve tasarımların yapısalılık temeline dayandığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, Geray Genç, Kitap Kapağı, Roland Barthes

ABSTRACT

Semiotics is a branch of science in which indicators are analyzed and all factors are systematically interpreted. The theory of Roland Barthes, a follower of Ferdinand de Saussure's linguistic theory, has included many works from random items to high art works in the field of semiotics. With the theory of Barthes, methods of making sense, solving the functioning structure and indicator analysis emerged. The method focuses on revealing what is said directly and what is said indirectly. This method allows to reveal hidden narratives as well as the main theme, along with the processes of making sense and understanding. In this article, it is aimed to present a sample study by examining 10 book cover designs of Geray Genç with semiotic analysis method. In the article, literature review to obtain theoretical information about the book covers designed by Geray Genç, determined “The Sorrow of Loneliness, the Fall of Nations, The Man Who Sees Beyond Faces, Miss Ming's 10 Children Who Never Was, Summer Lies, The Sound of the Mountain, The Truths Are Broken, Confessions”, “Bir, İstanbul 2009”, one of the qualitative research methods, Barthes' semiotic analysis method was used to analyze the indicators in the cover design of the books. The aforementioned cover designs were analyzed by Barthes's analysis method consisting of “Signifier”, “Signified” and “Signified”. In the analysis made with the method based on the theory of Roland Barthes, it is seen that Genç displays a meticulous approach to ideas and facts in her designs by blending content and images. The objective selectivity between the expressive and the expressed was transferred to the designs, and included paradigms that connect with the content in the design fiction. It has been observed that Genç, whose design practice is focused on exploring communication, makes a special effort to make sense of his designs, uses abstract concepts and frequently resorts to references and references. In the analysis, it can be stated that the signs in the cover design establish a connotation and denotation relationship, simplicity is preferred in terms of string and syntactic connection in the common memory created between the common signs, and the designs are based on structuralism.

Keywords: Semiotics, Geray Genç, Book Cover, Roland Barthes

1. GİRİŞ

Göstergebilim TDK'ye göre iletişim amacıyla kullanılan her türlü gösterge dizgesinin yapısını, işleyişini inceleyen bilim, im bilimi, semiyoloji, semiyotik olarak tanımlanmıştır. Göstergebilim İngiliz Filozof John Locke tarafından isimlendirilmiştir. Locke, göstergeler öğretisi olarak nitelendirdiği semiyotiğin üç temel bilim branşından biri olması gerekliliğini öne sürmüştür. Semiyotik terimi Locke'den sonra birçok filozof tarafından eserlerinde ele alınmış dil dışı veya dilsel göstergelerin incelenmesi yönteminde takip edilmiştir. (Çeken ve Arslan, 2016) F. de Saussure, dilleri dilbilimini inceleme alanına almış, dil dışındaki göstergelerin işleyişini araştırarak bir bilim dalının kurulmasını öngörmüştür. Bu bilim dalını “sémologie” terimi ile adlandırmıştır. Saussure'e göre: “ Dil, kavramlar belirten bir göstergeler dizgesidir; bu özelliği ile de yazısıyla, sağır-dilsiz alfabeyle, simgesel törenlerle, incelik belirten davranış biçimleriyle, askerlerin kullandıkları işaretlerle karşılaştırılabilir. Yalnız, dil bu dizgelerin en önemlisidir.” (Saussure,1985) Etkileşimci anlam dizgesi çözümleyebilecek kuramın yaratıcısı Saussure'nin takipçisi olan Barthes'tir. Saussure'nin fikirleri Barthes'in anlayışını temelden etkilemiştir. Buna rağmen Barthes

göstergebilimin dil bilimin ötesinde alanlara da etki edebileceğini resim, müzik, sinema, fotoğraf, grafik gibi alanlarda da göstergebilimsel analizler yapılabileceğine işaret etmiştir. (Arpa, Çakı, 2018) Barthes gösterilenin nesne olarak ele alınmasını destekler, zihinsel veya imgeye bağlanarak ele alınmasını ise eleştirir. Göstergeyi kullananın anladığı şey gösterilendir. Böylece salt olarak fonksiyonel bir tasvire ulaşılır. Gösterilen, gösterenin birbiriyle bağlantılı iki parçasından biridir. Onu gösterenden ayıran gösterenin aracılık yapma özelliğidir. (Barthes,1979). Etkileşimci anlam dizgesinin çözümünün yapılabileceğini, sistemli kuramı ortaya koyan Roland Barthes'in teorisi merkeze anlamlandırmayı alır. Bu kuramın iki düzeyi bulunmaktadır; bunlardan biri düzanlam diğeri ise yananlamdır. Birinci düzey yani düzanlam; Sausure'nin kuramını takip eden ve onun üzerinde çalıştığı düzeydir. Bu noktada gösterge göstereni ve göstergeyi araştırır ve aralarındaki ilişki ile gösterenin harici hakikatteki anlatısıyla ilişkisini ortaya koyar. İkinci düzey ise yananlamdır; yananlam gösterenin insanlarla buluştuğunda onlar üzerinde yarattığı etkiyi ifade eder. (Fiske, 1990) Barthes'in görüntü çözümleme yöntemi ilkelerini dört bölümde ortaya koymuştur; bunlar dil-söz, gösteren-gösterilen, dizim-dizi ve düz anlam-yananlamdır. Düzanlam neye anlam yüklediğini, yananlam bu anlamlandırmanın nasıl yapıldığıdır. (Küçükdoğan, 2005) Gösterge, daha geniş bir tanımlama yapılacak olursa insanları, topluluk yaşamlarını, birbirleriyle anlaşmak için ortaya çıkarttıkları dilleri, jestleri, mimikleri, alfabeleri, işaretleri, mesleklere özgü bayrak veya flamaları, afişleri, moda unsurlarını, mimarlık düzenlemelerini, resim, müzik ses, görüntü veya yazılar vasıtasıyla gerçekleşen dizgelerin ortaya çıkarttığı anlamlandırılan birimleridir. (Rıfat, 2009). Barthes'in kuramı ışığında göstergebilim sadece dil göstergelerini incelemeyi değil, temsil edilen anlam bir bütünlük ortaya koyan her şeyi incelemeyi içerir. Görüntü ve metnin ilk bakışta anlaşılabilir özelliklerinden haricen gizli veya üstü örtülü anlam içeriği de bulunmaktadır. Bu sebeple görünenden görünmeyene, görünenden görünmeyene, öznelikten nesnellığe, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru bir akış vardır. (Karaman, 2017)

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu makalede Geray Genç'er'in tasarladığı 10 adet kitap kapağının anlamlandırma ve söylem analizlerinde kullanılan Roland Barthes'in göstergebilimsel yöntemi ile analiz edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan çözümlemelerde düz anlam ve yan anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılarak söylenenin dışında söylenmeyene de ulaşma amacı güdülmüştür.

2. YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini oluşturan "Geray Genç'er'in kitap kapakları" ile ilgili veri elde etmek için literatür taraması, tasarımların göstergelerinin yananlam-düzanlam bağlamında değerlendirilebilmesi için Roland Barthes'in göstergebilimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır.

Makalede Geray Genç'er tarafından tasarlanan "Yalnızlık Kederi, Ulusların Düşüşü, Yüzlerin ötesini gören adam, Bayan Ming'in Hiç Olmayan 10 Çocuğu, Yaz Yalanları, Dağın Sesi, Gerçekler Kırıldı, İtiraflar, Bir, İstanbul 2009" adlı kitap kapakları Roland Barthes ile her şeyin gösterge dizgesi olarak anlamlandırılabilirliği kuram olan göstergebilimsel analiz temelinde çözümlenmiştir. Barthes'in yöntemi gösterge dizgelerinin teamüllerini deşifre etme çabasından ileri gelmektedir. Makalede kitap kapaklarının çözümlemesi için göstergebilimsel yöntemin seçilme sebebi her türlü eseri veya günlük rastlantısal olguları okumaya dayanan bir kuram olmasıyla doğrudan ilintilidir.

3. BULGULAR

Roland Barthes'in kuramından hareketle Geray Genç'er'in 10 adet kitap kapağı tasarımının düzanlam ve yananlam çözümlemelerine bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Geray Genç'er Kitap Kapağı Tasarımlarının Göstergebilim Açısından İncelenmesi

Makalede Geray Genç'er'in kitap kapağı tasarımları göstergebilimsel yöntemlerle yorumlanarak bulgular gösterge, gösteren ve gösterilen olarak aktarılmıştır.

3.1.1. "Yalnızlık Kederi" Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Müzik Aleti	Piyano	Fazıl Say
Müzik Aleti	Klavye	Beyaz notalar, bemol ve diyez seslerini çıkartmaya siyah tuş.
Yazı	Yalnızlık Kederi	Kitap Adı
Yazı	Fazıl Say	Yazar Adı

3.1.1.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde piyano tuşları, kitap ve yazar adı, yayınevi logosu göze çapmaktadır. Kitap kapağında kullanılan görsel tasarım Fazıl Say'ın piyano virtüözlüğü ile ilişkilendirilerek sanatçının sanatsal yönü ve kullandığı müzik aleti aktarılmıştır. Tasarımın yananlamı incelediğinde piyano klavyesinde bemol ve diyez seslerini çıkarmaya yarayan ve bir oktavda 5 tane bulunan siyah tuş tek başına gösterilerek bu yöntemle yalnızlığa vurgu yapılmıştır. Kitap kapağında genel olarak baskın renk siyah ve beyazdır. Tipografi incelendiğinde Sans-serif bir font kullanılmıştır.

3.1.2. “Ulusların Düşüşü” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Bina	Gökdelen
Yazı	Ulusların Düşüşü	Kitap Adı
Yazı	Daron Acemoğlu ve James Robinson	Yazar Adı

3.1.2.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Tasarımın düz anlamı incelediğinde kitabın kapak tasarımı için yukarıdan aşağı yönde düşen gökdelenler ve tipografiler tercih edilmiştir. Burada amaç ulusların şehirleri ve yapılarıyla insan belleğinde canlanıyor oluşudur. Kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde dünyanın nereye evrildiği, ülkelerin zenginliği-fakirliği ve sosyolojik durumu düşme hissiyle yorumlanmıştır. Gökdelenler aynı zamanda günümüz uluslarını, büyük kentleri, teknolojiyi ve toplumsal dinamikleri simgelemektedir. Ters gökdelenler güncel tasarım anlayışına uygun olarak tasarlanmıştır. Tasarımda kullanılan renkler mavi, yeşil, sarı, turuncu, beyaz ve mordur. Tipografi incelendiğinde Sans-serif bir font kullanılmıştır.

3.1.3. “Yüzlerin Ötesini Gören Adam” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Kafası kopuk insan	Canlı Bomba ve Hamlet
Yazı	Yüzlerin ötesini gören adam	Kitap Adı
Yazı	Eric Emmanuel Schimit	Yazar Adı
Yazı	Çevirmen: Bahadırhan Bozkurt	Çevirmen

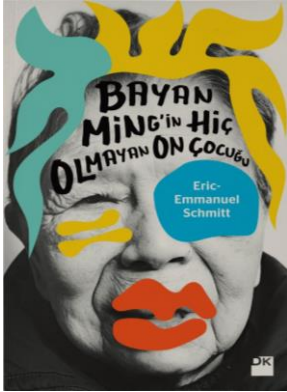

3.1.3.1. Kitap Kapağı tasarımının düzanlam/yananlam çözümlemesi

Kitap kapağı düzanlam olarak incelendiğinde kafası kopmuş, kopan kafasını kendi ellerinde tutan bir insan figürü göze çarpmaktadır. Kitap kapağı tasarımında kullanılan göstergelerin yan anlamlarını incelendiğinde kitabın içeriğinde aktarılan insanların kendi üstlerine bomba bağlayarak yaptıkları terör eylemlerinin görselleştirilmesi söz konusudur. İnsanların nasıl bir psikoloji ile kendi üzerlerine bomba bağlayıp kendilerini ve birçok insanı öldürdüklerini sorgulayan kitaba William Shakespeare'in Hamlet oyunundaki "Olmak ya da olmamak işte asıl mesele bu" bölümünden bir atıf yapılmıştır. Tasarımda serifsiz bir yazı fontu tercih edilerek yüzeyde hareketi sağlamak için yuvarlak hatlı tipografik düzenlemelere de yer verilmiştir. Tasarımda yalınlık tercih edilerek siyah, kırmızı, gri renkler kullanılmıştır.

3.1.4. "Bayan Ming'in Hiç Olmayan On Çocuğu" Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İnsan	Yaşlı insan fotoğrafı	Bayan Ming
Şekil	Saçlar, ruj, kapatıcı	Yaşlı kadının hayal dünyasındaki çocukların fotoğraf üzerine yaptıkları karalamalar
Yazı	Eric Emmanuel Schmitt	Yazar Adı
Yazı	Bayan Ming'in Hiç Olmayan 10 Çocuğu	Kitap Adı

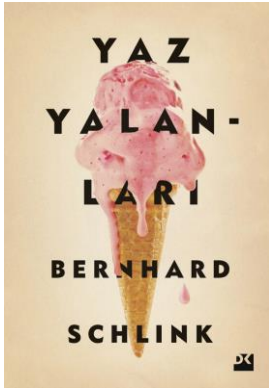

3.1.4.1. Kitap Kapağı tasarımının düzanlam/yananlam çözümlemesi

Kitap kapağı düzanlam olarak analiz edildiğinde görsel olarak kitabın başkarakteri Bayan Ming'in fotoğrafının kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ruj, gözaltı kapatıcısı gibi vektörel şekillerle Ming'in çılgın tarafı yansıtılmıştır. Kapak tasarımının yan anlamı incelediğinde tasarımda Çin'de tek çocuktan fazlasına izin verilmemesi sebebiyle çılgın sanrılar yaşayan Ming'in var olmayan çocuklarının karalamalarına yer verilmiştir. Kitapta anlatılan hikayede Ming'in gerçekte var olan tek kızı sanki başka kardeşleri varmış gibi annesinin sanrılarını destekleyici bir tavır sergilemektedir. Siyah beyaz üzerine yapılan çocukça karalamalar bu psikolojik problemi ifade etmektedir. Tasarımda yeşil, sarı, kırmızı ve mavi renk kullanımı tercih edilmiştir. Tipografi incelendiğinde Sans-serif bir font kullanılmıştır.

3.1.5. "Yaz Yalanları" Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Dondurma	Yaz ayı
Yazı	Yalan	Yalan
Yazı	Bernard Schlink	Yazar Adı
Yazı	Yaz Yalanları	Kitap Adı

3.1.5.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

“Yaz Yalanları” adlı kitabın düzenlamında “yaz” dondurma ile aktarılırken “yalan” tipografi ile betimlenmiştir. Bu yöntemle “Yaz Yalanları” adlı kitabın adına doğrudan atıf yapılmıştır. Yananlamda ise parası ancak o kadarına yettiği için mevsim sonunda tatile çıkabilen karaktere atıf yapılmıştır. Dondurmadaki erime bir yandan sona eren yazı ifade ederken diğer yandan hikayede ölmek üzere olan kanserli ihtiyara vurgu yapmaktadır. Tasarımda kullanılan renkler pembe, sarı, siyah ve kahverengi tonlardır. Tipografi incelendiğinde Sans-serif bir font kullanılmıştır.

3.1.6. “Dağın Sesi” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Şekil	Dağ	
Şekil	Dalga boyu	Seslerin dalga boyu için kullanılan şekil
Yazı	Yasunari Kavabata	Yazar Adı
Yazı	Dağın Sesi	Kitap Adı

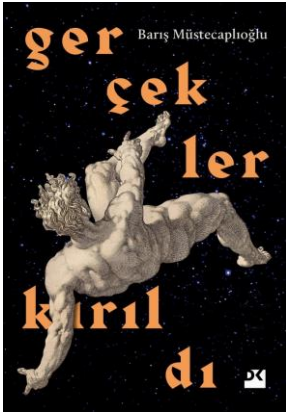

3.1.6.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

“Dağın Sesi” adlı kitabın tasarımındaki düzenlamda bir dağ ve sesi simgeleyen dalga boyu anlatısına yer verilmiştir. Kapak tasarımının yananlamı incelediğinde yazarın hem dingin hem de şiirsel diline vurgu yapılarak kitapta birçok kez tasvir edilen doğal güzellikler de betimlenmiştir.

3.1.7. “Gerçekler Kırıldı” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Gökyüzü	Yıldızlar	Evren
İnsan	Tanrı	Yunan Tanrıları
Yazı	Barış Müstecaplıoğlu	Yazar Adı
Yazı	Gerçekler Kırıldı	Kitap Adı

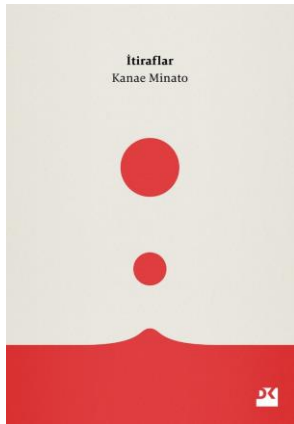

3.1.7.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Kitap kapağı düzenlam olarak analiz edildiğinde uzay boşluğunda düşen bir insan figürü göze çarpmaktadır. Yunan mitolojisindeki bir tanrıyı temsil eden gravürdeki insan figürü tasarımda yukarıdan aşağıya doğru bir düşüş ile görselleştirilmiştir. Tasarımın yananlamı analiz edildiğinde Yunan tanrılarının günahlar işleyerek düşüşü aktarılmaktadır. İnsanlığın yanlış yollara girip kötülüğe doğru düşüşü Yunan mitolojisindeki tanrının düşüşüyle ilişkilendirilerek anlatılmaya çalışılmıştır. Burada oluşan distopya yunan mitolojisindeki tanrının günah işleyerek uzay boşluğundan düşüşü olarak yansıtılmıştır. Tasarımda siyah ve turuncu renkler kullanılmıştır.

3.1.8. “İtirafar” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Şekil	Yuvarlak	Japon Bayrağı
Şekil	Yuvarlak	Japon Bayrağı
Şekil	Kırmızı çıkıntı	Dağ
Yazı	İtirafar	Kitap Adı
Yazı	Kanae Minato	Yazar Adı

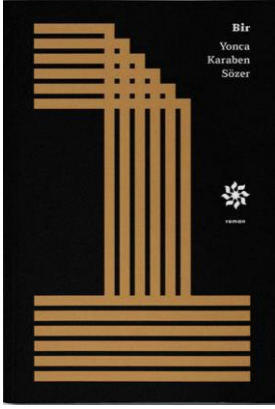

3.1.8.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzenlam/Yananlam Çözümlemesi

Kanae Minato'nun İtirafar adlı kitabı için hazırlanan kapağın düzenlam çözümlemesinde dairesel formlar göze çarpmaktadır. Tasarım yananlam olarak analiz edildiğinde yazarın kimliği ile ilişki kurulduğu görülmektedir. Japon yazar için yalın bir bakış açısı ile Japon bayrağı kitap kapağına tasarımsal olarak yansıtılmıştır. Japon kültürünün masumiyetini ve saflığını temsil eden Japon bayrağının beyazı kapakta oldukça büyük bir alanda kullanılmıştır. Kinin ve kötülüğün bedelinin nasıl ödetildiğine dair bir içerik barındıran kitapta dağ arkasından doğan güneşle yeni bir başlangıca, aydınlanmaya işaret edilmiştir. Tasarımda baskın renk kırmızıdır.

3.1.9. “Bir” Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Rakam	Bir	Her şeyin tek oluşu
Yazı	Bir	Kitap Adı
Yazı	Yonca Karaben Sözer	Yazar Adı

3.1.9.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzanlam/Yananlam Çözümlemesi

Yonca Karaben Sözer'in "Bir" adlı romanının kitap kapağı tasarımında düzanlam 1 rakamıdır. Desensel olarak yorumlanıp Rakamla "1" olarak farklı bir tipografik düzenleme ile tasarlanan kitap kapağında yananlam her şeyin kaynağının tek olmasıdır. Her varoluşun kaynağının bir tane olduğunu anlatan kitabın kapağı da içerikten işaretler barındırmaktadır. Tasarımda kullanılan renkler siyah, beyaz ve kahverenginin tonudur.

3.1.10. "İstanbul 2099" Kitap Kapağı Tasarımı

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Nesne	Kanalizasyon Kapağı	Dişli, demir ve betona gömülmüş bir şehir.
Yazı	İstanbul 2099	Kitap Adı
Yazı	Derleyenler: Kutluhan Kutlu, Aslı Tohumcu	Derleyenler
Yazı	Aslı E. Perker, Tayfun Pirselimoglu, Barış Müstecaplıoglu, Deniz Tarsus, Engin Türkgeldi, Afşin Kum, Sabri Gürses, Mehmet Açar, Doğu Yücel, Cem Aktaş, Gülayşe Koçak, Altay Öktem, Murat Uyrukulak, Elif Türkölmez, M. Berk Yaltırık, Hakan Bıçakçı	Yazarlar

3.1.10.1. Kitap Kapağı Tasarımının Düzanlam/Yananlam Çözümlemesi

"İstanbul 2099" adlı kitabın kapağındaki göstergeler düzanlam olarak incelendiğinde rögar kapağı ve farklı renkte tipografik düzenlemeler göze çarpmaktadır. Kitap kapak tasarımında kanalizasyon üzerinde kullanılan demir rögar kapakları tasarımcı tarafından bir mekanik dişliye benzetilmiştir. 2099 yılında İstanbul'un nasıl bir yer olacağına dair içerik barındıran kitabın kapağındaki yananlam çözümlemesinde demir kapağın dişli formundan faydalanılmıştır. Dişliler sanayileşmeyi, sanayileşmenin sonucunda doğanın gördüğü zararı, rögar kapağında gri renk kullanımı ise betonlaşmayı ifade etmektedir.

4. SONUÇ

"Yalnızlık Kederi" adlı kitabın düzanlamında yazarın mesleğine vurgu yapılmıştır. Fazıl Say ülkenin önemli piyano virtüözlerinden olması sebebiyle adıyla özdeşleşen enstrümanına kapakta yer verilmiştir. Düzanlam yazarın sanatsal ilerleyişine doğrudan onun argümanı ile katkı vermiştir. Yananlam yine enstrümanla aktarılmıştır. Bemol ve diyez seslerin çıkartılmasına yarayan siyah tuştan normalde bir oktavda 5 tane bulunması gerekirken 1 tane kullanılmıştır. Bu durum kitaba ismini veren "yalnızlık" duygusuna çağrışım yapmaktadır. "Ulusların Düşüşü" adlı kitabın kapağındaki düzanlamda toplumları ve ulusları simgelemek için gökdelenler kullanılmıştır. Uluslar denilince akla onlarla özdeşleşen yapılar gelmektedir. Yananlamda ters gökdelenlerle ülkelerin zenginliği veya fakirliği, sosyolojik durumlarına vurgu vardır. Ters gökdelenlerle ulusların yok oluşu ve toplumsal işleyişin

bozulduğu aktarılmaktadır. “Yüzlerin Ötesini Gören Adam” adlı kitabın kapağında elinde kopmuş kafasını tutan bir insan görseline yer verilmiştir. Yananlamda ise içebakışsal bilinçliliğe vurgu vardır. Kitapta bir teröristin üzerine bomba bağlayarak kendini ve bir çok insanı öldürmesinin arkasındaki psikoloji sorgulanmaktadır. Kapakta William Shakespeare’in Hamlet oyunundaki meşhur sahneye bu nedenle atıf yapılmıştır. “Bayan Ming’in Hiç Olmayan 10 Çocuğu” adlı kitabın kapak tasarımında düzanlam siyah beyaz fotoğrafı çekilmiş yaşlı bir kadının çocukça çizgilerle boyanmış gibi görünen yüzüdür. Yananlamda gerçektekinden daha fazla çocuğu olduğu sanısıyla boğuşan yaşlı kadına atıf yapılmıştır. Kapakta çocukların buldukları her kağıt üzerine yaptıkları karalamalara benzer bir yöntem uygulanmış ve olmayan çocuklar bu renklerle var edilmiştir. “Yaz Yalanları” kitabının kapağı genel itibariyle düzanlamdan hareketle tasarlanmıştır. Yaz ayı dondurma ile yalan ise tipografiyle aktarılmıştır. Yananlamında parası ancak o kadarına yettiği için mevsim sonunda tatile çıkabilen karaktere ve kanserli ihtiyara atıf vardır. “Dağın Sesi” adlı kitapta “Yaz Yalanları” gibi düzanlamdan hareketle tasarlanmıştır. Düzanlamda dağ ve ses için dalga boyu simgeleri beraber kullanılmıştır. Yananlamda dinginlik ve doğal güzellikler anlamlandırılmaya çalışılmıştır. “Gerçekler Kırıldı” adlı kitabın kapağında gravürden faydalanılmıştır. Düzanlamı uzay boşluğundan düşen insan figürüdür. Figür Yunan mitolojisindeki bir tanrıyı temsil etmektedir. Yananlamında tanrıların büyük günahlar işleyerek düşüşüne vurgu vardır. “İtiraflar adlı” kitap kapağının düzanlamında yazarın kimliğine ve kültürüne vurgu yapılmıştır. Bu nedenle kapakta Japon bayrağını oluşturan simgeler kullanılmıştır. Yananlamda Japon kültürünün ve bayrağının temsil ettiği saflık anlamlandırılmıştır. Dağ olarak anlamlandırılabilir figürle ise Japon kültürünün önemli sembollerinden biri olan güneşe, aydınlanmaya ve yeni bir başlangıca dair işaretler bulunur. “Bir” adlı kitap kapağının düzanlamı kitabın adıyla ilişkilendirilmiştir. Kitap adı tipografik tasarımla kapağa yansıtılmıştır. Tasarımda yanandamda aktarılan her şeyin tek bir kaynaktan varoluşudur. “İstanbul 2099” adlı kitap kapağında şehrin her yanında kolaylıkla görülebilecek bir kanalizasyon kapağı görseli kullanılmıştır. Yananlamda demir kapak geleceği temsil etmesi için bir dişliye dönüştürülmüştür, dişlinin temsil ettiği şey sanayileşmedir. Tasarımda sanayileşmenin ve kullanılan renkler itibariyle betonlaşmanın doğaya olan zararı betimlenmiştir. Roland Barthes’in kuramına dayanan yöntemle yapılan çözümlemede Geray Genç’ın tasarladığı 10 adet kitap kapağı değerlendirilmiştir. Göstergibilimsel yöntemle yapılan çözümlemede soyut kavramlara, başka sanatlara göndermelere ve sıklıkla atıflara yer verildiği görülmüştür. İfade edenle ifade edilenler arasındaki nesnel seçicilik dikkat çekicidir. Geray Genç’in 10 adet kitap kapağı tasarımı incelendiğinde doğrudan düzanlamla ilişki kurduğu tasarımlar olduğundan söz edilebilir. Genç, genel itibariyle yaptığı tasarımlarda içerikle bağ kuran paradigmalara yer vermiştir. Düzanlam ve yanandam ilişkisini kurduğu öğeler içinde ortak göstergeleri kullanarak ortak bir bellek yaratan kitap kapakları tasarlamıştır. Dizge ve dizimsel bağlantı bakımından yalın ve nitelikleri yüksek tasarımlar ortaya koyan Genç, yaptığı tasarımlarla görsel bir iletişim ağı yaratmayı başarmıştır. Tasarımlar işleyiş gösterge dizgeleriyle analiz edildiğinde yapısalılık temeline dayandığı ifade edilebilir. Yapılan tasarımlar kültürle, alışkanlıklarla, anlatıyla, çeşitli pratiklerle, olgularla ve aktivitelerle tekrar ortaya konulabilen eserlere dönüşmüştür.

KAYNAKÇA

- Arpa, M. ve Çakı, C. (2018b). “İş Kazası Diye Bir Şey Yoktur”: Kanada İş Güvenliği Reklamları Üzerine İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 9(2), 75-87
- Barthes, R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*, Çev. Berke Vardar-Mehmet Rifat, Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çeken, B. ve Arslan A. A. (2016). İmgelerin Göstergibilimsel Çözümlemesi “Film Afişi Örneği” *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2) :s 509
- De Saussure, F. (1916). *Genel Dilbilim Dersleri*, Çev. Berke Vardar, Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Fiske, J. (1990). İletişim Çalışmalarına Giriş, Çev. Süleman İrvan, *Bilim ve Sanat*, 115-116.
- Gençer, G. “Geray Genç”, Erişim 30.03.2022, <http://www.gerayGençer.com>
- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce’in Göstergibilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 27
- Küçükdoğan, R. (2005). *Reklam Söylemi*, İstanbul: Es Yayınları.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilim’in ABC’si*, İstanbul: Say Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, “*Türk Dil Kurumu Sözlükleri*”, :Erişim: 30.03.2022, <https://sozluk.gov.tr/>